

Hiljaisen ja rapistuneen Tunkuan maisema peittyi talvella valkoiseen lumeen.

Sata vuotta sitten Tunkua oli suuren kyläyhteisön keskus

■ Työttömyys, juopottelu ja rappeutuminen ovat nykyisen Tunkuan vitsauksia, joita vastaan kamppaillaan.

Noin viisi vuotta sitten paikallisen opettajan Gennadi Guzhijevin mieleen tuli ajatus perustaa museo Uuden Maasjärven kouluun.

Nykyihmisen kaupunkilaistumisella on omat hyvät ja kielteiset puolensa. Vauhdikas elämäntyyli, tietokonetekniikan saavutukset, liikkumisvaihtojen monipuolisuus ja monet muut edut pu-

huvat kaupungin puolesta. Ei tule mieleenkään, että autoteiden ja ravintoloiden ulkopuolella on olemassa toinenkin maailma, maaseutu.

Kaupungin ja maaseudun välimatka kasvaa vuosi vuodelta. Mutta ainainen kiire ja jännitys alkavat ennemmin tai myöhemmin painostaa. Silloin (ja vasta silloin!) mieleemme tulee maalaisrauha, kiireetön elämäntahti. Useimmiten maaseutu rajoittuu kesämökkiimme ja sen ympäristöön. Käymme kylissä vain tavataksemme vanhempiamme ja harvoja siellä asuvia ystäviämme. Olemme menettäneet juuremme. Oikeastaan olemme karanneet juuriltamme.

Maailmassa tapahtuu, mutta Tunkualla, vanhassa aitokarjalaisessa kylässä, elämä kulkee omaan tahtiinsa: talvella avain kuin sopeutuen luonnon tilaan se hidastuu ja kesällä taas vilkastuu. Joka vuosi, kun lumi on sulanut, neljäkymmentä kylän kanta-asukasta seuraavat, miten Tunkuulle saapuu uusia mökkiläisiä lap-

siparvineen, suomalaisia nostalgiamatkaillijoita karttoineen ja moskovalaisia luonnon ystäviä, jotka etsivät lepoa korvessa, kauempana pääkaupungin ainai-
sesta melusta ja savusumusta.

Uuden lukuvuoden alkaessa samat kyläläiset näkevät, kuinka Tunkua tyhjenee, ja lukuisat tulokkaat lähtevät koteihinsa jättäen kyläläiset omien ongelmien pariin.

Vielä sata vuotta sitten Tunkua oli suuren kyläyhteisön keskus. Kyläkuntaan kuului noin 70 asutusta. Nykyään Tunkuan kylä seisoo yksin metsän keskellä, ja on säälimättömän ajan helppo ruoka-saalis. Kaikki muut kylät ympärillä joko paloivat jatkosodan alkuvuosina tai autioituivat Stalinin kollektivisoinnin seurauksena.

Itse Tunkua on muuttanut asemansa monta kertaa. Kyläkunnan keskukselta Karjalan syrjäiseksi kyläksi oli lyhyt matka: vain 100 vuotta. Vuosisadassa Tunkua menetti väestönsä melkein ko-

Keitä te ootte, Tunkuan karjalaiset?

konaan: 69 talosta jäi 35, joissa asuu ympärivuotisesti noin 50 henkeä verrattuna 354:ään vuonna 1905.

Kansanrunouden koti

Puhumattakaan omalaatuisesta kansanperinteestä ja kielimurteesta Tunkualla kuulee karjalan ja venäjän sekakieltä, laulut ja sadut voi lukea vain Sandra Stepanovan kokoelmasta.

Stepanova on monesti käynyt Tunkualla tutkimusmatkoilla. Nuorena tiedemiehenä hän huomasi, ettei kukaan tutki Tunkuan alueen rikasta kansanrunoutta:

– Näin pääsin Tunkuan seudulle, kertoo Sandra.

– Ensimmäinen Tunkuan matka oli unohtumaton monessa mielessä. Tutustuin ihmisiin ja perinteeseen, kartutin paljon materiaalia. Juuri Tunkualla minä sain ensimmäisen kerran tietää mitä tarkoittaa kumarrusristi ja kesselivoina.

Kaikki mitä Sandra Stepanova keräsi omien työmatkojensa aikana, hän julkaisi kirjassaan Tunguon rahvahan suusanallista perinnettä.

Tunkuan elinkeinoelämä on ollut hyvin monipuolista, mutta nykyään sitä leimaaivat työttömyys ja taloudellinen kilpailu. Muinoin viljasato käytettiin omiin tarpeisiin, nyt valtaosa siitä menee kauppaan. Marjoja ja sieniä poimivat ennen naisväki ja lapset, nyt tämä on koko kotiväen tehtävä. Sikoja ja kanoja Tunkualla ei ennen pidetty, nykyään munia ja sianlihaa tunkualaiset myyvät Uuden Maasjärven (5 km Tunkualta) ja Belomorskin (100 km päässä) toreilla.

Hevosia ja lehmiä he pitävät etupäässä huvikseen. Kesällä koko kylä elää marjalla. Esimerkiksi kilo puolukoita maksaa 50 ruplaa sesongin lopulla, mikä on kaksi kertaa halvempi kuin Kostamuksessa, lähellä Suomen rajaa.

Yhdelläkin ruplalla hintaa korottanut yrittäjä ottaa riskin nähdä seuraavana aamuna poltetun saunan tai muun vahingon. Tunkualaiset joutuvat myymään marjoja, kun muuta työtä ei ole. Marjarahat yritetään säästää talveksi, se onnistuikin, jos perheessä ei juoda viinaa litratolkulla heti keruuvuoron jälkeen.

Suunnitelmat uusiksi

Työttömyys, juopottelu ja rappeutuminen ovat nykyisen Tunkuan vitsauksia, joita vastaan kamppaillaan, tosin harvoin ja vähin toimin. Kaikesta alamästä huolimatta Tunkualla on omat kulttuurivaikuttajansa. Noin viisi vuotta sitten paikallisen opettajan Gennadi Guzhijevin mieleen tuli ajatus perustaa museo Uuden Maasjärven kouluun.

Tarkoituksena oli omistaa museo Karjalan tasavallan Kansallisen teatterin näyttelijälle ja ansioituneelle kulttuurimiehelle, joka oli kotoisin Tunkuan piiristä, Koivuniemestä. Gennadi Guzhijev keräsi koko elämänsä ajan maanmiehiensä tekemiä puuesineitä, muistelmia, valokuvia, kirjoja ja teatterielämään liittyviä esineitä. Tämä valtava kokoelma oli jo valmis esiteltäväksi, kun vuonna 2005 Guzhijev kuoli traagisesti.

Onneksi kylässä asuu Guzhijevin aatejälkeläisiä, kuten Anastasija Tšuburova (os. Jelagina) ja Valentina Nemenok (os. Mošnikova). Opettajan kuoleman jälkeen naisille tuli ajatus perustaa Tunkuan kansantalon Gennadi Guzhijevin talon rakennukseen museo entiselle isännälle. Petroskoilaisen Trias-nuorisojärjestön avulla ja tasavallan kansallisuuspolitiikan ministeriön tuella museoprojekti toteutui viime vuoden lopulla.

Belomorskin piirin viranomaiset ja paikallisen museon työntekijät ovat jatkuvasti avustaneet ahkeroiden ponnisteluja. Entinen Guzhijevin talo korjattiin ja niiin syntyi kolme mainiota näyttelyä. Belomorskin kirjasto julkaisi omin kustannuksin pikkuesitteen Tunkuasta.

Museossa on kaksi muutakin näyttelyä. Toinen kertoo Guzhijevin omasta elämästä ja toinen Tunkuan historiaa, kulttuurista ja perinteistä. Anastasija Tšuburovan omaan kokoelmaan kuuluu vanhoja karjalaisia rukkeja, marjanpoimureita, silitysrautoja, viikatteita, lampuja ja kontteja. Monet tavarat on kerätty ihan maaperästä ja löydetty perunaa nosttaessa. Muut on saatu vanhoista taloista.

Kulttuuripäivät

Toisen Trias-järjestön projektin nimi on

Tunkuan karjalaisien kulttuuripäivät ja sen puitteissa 22. joulukuuta viime vuonna pidettiin Tunkuan kansantalon juhla-avajaiset. Sinne kokoontui paljon väkeä Petroskoista, Belomorskista ja lähikylistä: Belomorskin piirin ja paikallishallinnon päälliköt, Karjalan tasavallan kansallisuuspolitiikan ja kulttuuriministeriöiden edustajat, tutkijat, tasavallan yhteiskunnallisten järjestöjen ja tiedotusvälineiden edustajia ja paikallisväestön kermaa.

Avajaisten jälkeen talossa pidettiin Tunkuan tulevaisuus -niminen pyöreä pöydän keskustelu. Sen aikana käsiteltiin Tunkuan kylän kehittämistä. Tuloksena syntyi suosituslista paikallisille asukkaille, Belomorskin piirin ja Karjalan valtaapäiväille ja kansalaisjärjestöille.

– Vain tähän meidän järjestön apu Tunkuan kylän kehittämisessä ei loppunut, sanoo järjestön johtaja Sergei Kasjanov.

– Meillä ja Anastasijalla on paljon ajatuksia, siksi olemme jo laatineet uuden projektin. Suunnitelmissamme on tuoda Petroskoihin esittely, joka kertoisi tasavallan pääkaupungin asukkaille ja vieraille Tunkuan karjalaisien kulttuurista.

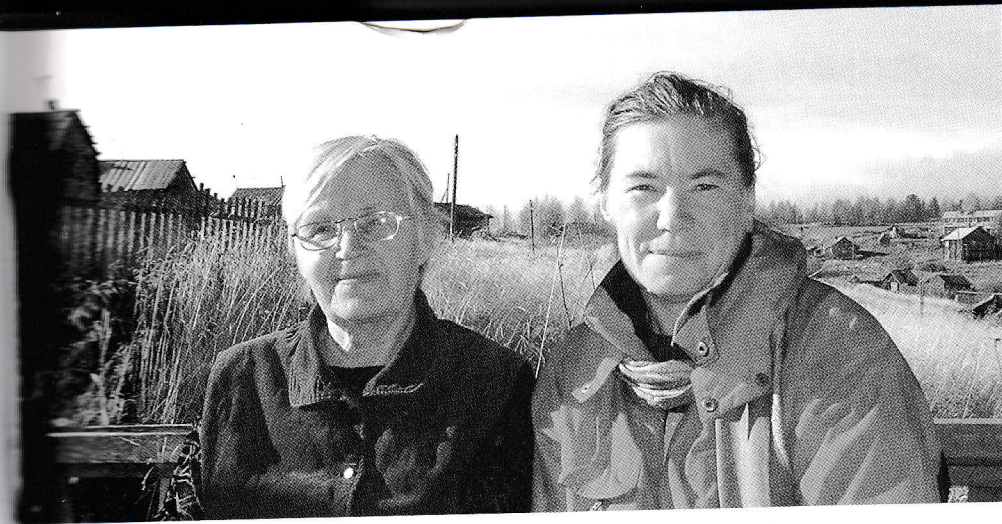
Anastasijaa arvostetaan

– Kyläläiset kunnioittavat Anastasijaa, Aleksei jatkaa.

– Hän on innokas ja avulias. Ongelmia ja riitoja ratkaistaessa kyläläiset pyytävät aina Anastasijan paikan päälle – kylälä häntä kutsutaan lempeästi Nastjaksi. Nastja ottaa osaa ihmisten ja kotikylän kohtaloon. Hän on kirjeenvaihdossa monien virkailijoiden kanssa, käy usein piirin keskuksessa, Belomorskissa.

Jopa tasavallan päämies Sergei Katanandov on saanut säännöllisesti viestejä kaukaiselta Tunkualta. Useammassa tapauksessa nämä yhteydenotot ovat kyllä olleet turhia. Anastasija ymmärtää sen itsekkin, mutta toisaalta hän tietää yhden kansanviisauden: ”Joka taistelee, se voi hävitä, joka ei taistele, on jo hävinnyt.” Todisteitakin on. Tarmokkaan naisen ponnistukset ovat tuottaneet tuloksia. Esimerkiksi pari vuotta sitten Tunkuan kylään pystytettiin pysäkkikatos, jota tunkualaiset olivat toivoneet kovasti. Nyt he voivat odottaa bussia sateellakin.

Oman kylän historia kiehtoo paikallista kulttuurivaikuttajaa erikoisesti. Hän ei väsy häätelemään kylästä niin sanottuja mustia arkeologeja, joita käy paljon vanhoissa asutuksissa.

On meininki pystyttää kumarrusristi Ristiniemelle. Juuri siinä paikassa, missä Tunkujoki tekee lahden ja sen ”laukkurit” lähtivät Suomeen ja koiliseen, Äänisniemelle ja Pietariin markkinoille. Vanhat ihmiset muistavat, että tässä paikassa ennen oleva kumarrusristi paloi viime sodan aikana.

Jos uskoو historian tutkimuksiin, niin karjalaiset ovat eläneet Tunkuan maalla jo yli 7 000 vuotta. Jopa tänään kyläläiset löytävät kasvimaista vanhoja kirveitä ja muita esineitä.

– Petroskoin valtion yliopiston 1960-luvun opiskeljoina joka kesä me tulimme Tunkuan- ja Koivuniemenjärven rannoille kaivamaan ja tutkimaan. Aika paljon esineitä löysimme Šärkästä, joka erottaa kaksi järveä. Näistä löydöistä olisi paljon kerrottavaa, lopettaa kertomuksensa Valentina Nemenok.

Lain vastaisesti etsijät tavoittelevat rikkaiden talonpoikien eli kulakkien kätköjä, kulta- ja hopeakolikoita ja muita arvokkaita esineitä. Niistä maksetaan hyvin. Aarteita etsiessään valearkeologit ovat penkoneet hehtaareja maata ympäri Venäjää.

Tunkualaisten mielestä arkeologisia tutkimuksia on tehtävä, mutta lainmukaisesti, jotta löydöt päätyisivät museoihin eikä yksityiskeräilijöiden käsiin.

Kaksi vuotta sitten Anastasija Tšuburova törmäsi juoksuhaudaan, joka liittyy viime sodan traagisiin ja kohtalokkaisiin tapahtumiin. Nyt hän haluaa kunnostaa sen paikan ja istuttaa kukkia sodan vuosilukujen muotoon (1941–1945). Anastasijan mukaan jälkeläisten pitää tietää hinta, joka on maksettu voitosta.

– Lapsemme eivät tiedä, ketkä voittivat ja millainen uhka oli torjuttu. Ei pidä ihmetellä, että maassa, joka voitti fasismin, tapetaan nyt ulkomaisia opiskelijoita, kaukaasialaisia ja afroamerikkalaisia, Anastasija pohtii.

On ajateltava globaalisesti, mutta toimittava paikallisesti. Jos jokaisessa paikassa ruvettaisiin tekemään jotain oman kylän tai kaupungin hyväksi, koko maassakin voitaisi hyvyys.

Valentina Nemenok, joka on ammattilainen historikko, mielellään kannattaa keskustelua:

– Me Tunkuan karjalaiset olemme elossa ja elämme, kun raadamme! Me rupeimme keräämään karjalaisen kulttuurin sirpaleita, sen lisäksi hyvät ja viisaat ihmiset on jo paljon tehneet meidän rahvasta varten.

Antti Timonen kirjoitti Me karjalaiset -kirjan minun enoni Aleksandr Akimovin elämästä. Sandra Stepanova kirjoitti mainion Tunkuan rahvahan suusanallista perinnettä -kirjan.

Karjalan lehtimiesliiton hallinnon jäsen Konstantin Gnetnev muokkasi materiaalia, jonka oli kerännyt opettaja Gennadi Guzhijev. Ja tästä aineistosta tuli pieni

Valentina Nemenok ja Anastasia Tšuburova ovat tehneet työtä, jota kunnioitetaan ja arvostetaan hyvin paljon.

Kotimaasta ja heimolaisista -kirja. Seitsemästä ikivanhasta kuusesta Tunkuan pogostalle oli jäänyt vain yksi. Sen viereen me istutimme viisi nuorta, ja ne kasvavat hyvin. Kiitos tästä Tunkuan karjalaiselle Vladimir Mošnikoville, joka asuu nyt Sosnovetsissa, vaan aina käy kotimaalla ja auttaa omaa kylää.

Tšasouna ja risti

Kylässä on aika vanha tšasouna, jatkaa Sergei.

– Se kaipaa restaurointia. Siksi halusimme tukea Anastasijan ja muiden tunkualaisten ideaa korjata tämän pyhän talon. Tänäkin vuonna on meininki julkaista kirja Tunkuan karjalaisista. Suunnitelmien mukaan kirjan ensimmäiseen osaan tulee Karjalan tutkijoiden artikkeleita.

Tunkuan historiasta, arkeologiasta, kansanrunoudesta ja kulttuurista kertovan kirjan toinen osa olisi omistettu Tunkuan tunnetuille ihmisille, ja sinne halutaan sijoittaa Guzhijevin kirja Kotimaasta ja heimolaisista. Kirjan Työnimi on Tunkuan karjalaisten aineellinen ja henkinen kulttuuri.

– Olen neljä kertaa käynyt Tunkualalla, ja minua ihmetyttää se, kuinka paljon Anastasijan mielessä pyörii hankkeita, kertoo vaikutelmistaan Trias-nuorisoyhdistyksen projektiosaston johtaja Aleksei Tsykarev.

– Esimerkiksi hänen aloitteestaan vanhan kylän keskelle tuotiin suuri vierinkivi, jonka päälle tulevana keväänä kiinnitetään muistolaatta. Tämä muistomerkki muistuttaisi Stalinin puhdistuksissa kaatuneista kyläläisistä.

Maisema autioituu

Maastoauto kiiti rohkeasti kuoppaista tietä pitkin. Tuntui siltä, kuin tämä alue olisi kulkutaudin takia autioitunut monta vuotta sitten. Sitten näkyi pieni Lehdon kylä, sitten huonokuntoinen silta ja Maasjärvi, jossa asuu vain kaksi henkeä. Maasjärveltä Uudelle Maasjärvelle saakka ei tullut yhtään asumusta, yhtään autoa eikä eläintä. Tunkua on tämän maastotien viimeinen paikka. Täälläkin on tyhjää ja autiota.

Hirsitalojen julkisivut katsovat Tunkujokeen. Rappetuneet ja kallistuneet saunojen ja navettojen rakennukset tekevät hylätty ja unohtettu -vaikutuksen. Muuttamat nykyaikaiset talot ovat varmaan kesämökkejä

Kylän osat ovat säilyttäneet entiset nimensä: Varakka, Räbölä, Tšivakkala ja Keškikylä. Rauhallista ja rauhoittavaa. Tajuaa heti, että Tunkua voisi olla vielä yksi Karjalan kulttuurin elpymisen keskus Uhtuan, Jyskyjärven ja Vuokkinien rinnalla.

Meillä ei ole historiallista eikä moraalista oikeutta unohtaa kylää, joka vuosisatoja on kehittänyt omaperäistä kansanperinnettä ja kieltä ja joka on ollut tunnetuimpia karjalaisia kulttuurikeskuksia. Tänä päivänähän maantiellä ei ole edes kylttiä, jossa lukisi ”Tunkua” kylän edustalla. Pieni puute, jonka varmaan voisi helposti korjata, mutta koimme sen pahana loukkauksena tätä vanhaa kylää kohtaan.

ALINA TŠUBUROVA
ALEKSEI TSYKAREV